

Till Ålands lagting

Utkast 13 mars 2023 REMISS

Anpassad kommunal avfallshantering

Huvudsakligt innehåll

Landskapsregeringen föreslår att bestämmelserna i landskapslagen om tillämpning av rikets avfallslag om kommunernas transportansvar för kommunalt avfall ändras till att vara målinriktat i stället för metodinriktat. Målet avser förberedelse för återanvändning och materialåtervinning och är 55 procent 2025, 60 procent 2030 och 65 procent 2035. Bestämmelserna om producentansvaret förtydligas så att ett avtal om samarbete mellan kommunerna och producentsammanslutning för förpackningsproducenterna i första hand ska omfatta alla åländska kommuner. Kommunerna ska årligen rapportera till landskapsregeringen om insamlingen av det kommunala avfallet. Dessutom föreslås att kravet på kommunala avfallsplaner ändras.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft så snart som möjligt.

INNEHÅLL	
Huvudsakligt innehåll	1
Allmän motivering	3
1. Bakgrund	3
1.1 Avfallsblankettlagen	3
1.2 Ändringar av rikets avfallslag.....	3
1.3 Förordningsbestämmelser om avfall	5
2. Överväganden och förslag	5
3. Lagstiftningsbehörighet.....	6
4. Förslagets konsekvenser	6
5. Ärendets beredning	6
Detaljmotivering	7
Landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning av rikets avfallslag	7
Lagtext	10
L A N D S K A P S L A G om ändring av landskapslagen om tillämpning av rikets avfallslag	10
Utkast till förordning.....	13
L A N D S K A P S F Ö R O R D N I N G om ändring av landskapsförordningen om avfall	13
Parallelltexter	14

Allmän motivering

1. Bakgrund

1.1 Avfallsblankettlagen

Avfallsområdet är till stora delar omgärdat av EU-bestämmelser. Det var en viktig orsak till att landskapslagen (2018:83) om tillämpning av rikets avfallslag, nedan *avfallsblankettlagen*, antogs under 2018 och trädde i kraft den 1 januari 2019. Särskilt viktigt var det att anpassa producentansvarsbestämmelserna till rikslagstiftningen för att underlätta gemensamma och mera kostnadseffektiva lösningar med riket. Det behövdes även moderniseringar och förtydliganden om den kommunala avfallshanteringen.

1.2 Ändringar av rikets avfallslag

En omfattande ändring av rikets avfallslag trädde i kraft den 19 juli 2021. En del av ändringarna är nödvändiga för att genomföra EU-krav framförallt i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/851 om ändring av direktiv 2008/98/EG om avfall. Där finns bl.a. nya mål för förberedelse för återanvändning och materialåtervinning från nuvarande 50 procent år 2020 stegvis så att målsättningen är 55 procent 2025, 60 procent 2030 och 65 procent 2035. Andra ändringar följer av nationella behov. Den 1 januari 2023 trädde ytterligare en större ändring av rikets avfallslag i kraft som en del i genomförandet av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/904 om minskning av vissa plastprodukters inverkan på miljön. Ändringarna gällande EU-bestämmelserna behöver genomföras även på Åland.

1.2.1 Insamling av avfall

Huvudregeln enligt 35 och 36 §§ i rikets avfallslag är att kommunerna ska ordna fastighetsvis avfallstransport av blandat avfall för fastighetsinnehavarna. Det finns undantagsmöjligheter från fastighetsvis avfallstransport för områden där kommunikationerna är besvärliga, avfallsinnehavarna är få eller mängden avfall som behöver transporteras är liten. Kommunen kan enligt 37 § i rikets avfallslag besluta att fastighetsinnehavaren avtalar med en avfallstransportör om hämtning av det blandade avfallet, om vissa krav är uppfyllda. Även för transport av slam kan kommunen besluta att fastighetsinnehavaren avtalar om den med en avfallstransportör.

Bestämmelsen i 36 § om konkurrensutsättning av kommunalt ordnad avfallstransport preciserades betydligt, för att främja små och medelstora företags möjligheter att delta i konkurrensutsättningarna och få transportkontrakt. Bestämmelserna avviker delvis från den allmänna upphandlingslagstiftningen. Enligt detaljmotiveringen av paragrafen i proposition 40/2021 infördes det en skyldighet för kommunen att genomföra en marknadsundersökning när upphandlingen av transporttjänster planeras. För att trygga likvärdiga konkurrensförhållanden för avfallstransportföretagen föreskrivs om skyldigheten för kommunen att konkurrensutsätta samtidiga transportkontrakt i delar så att fler än ett företag kan väljas till tjänsteleverantör. Avvikelse från skyldigheten att konkurrensutsätta i delar kan göras endast av väl motiverade skäl. Det krävs till exempel inte att transportererna konkurrensutsätts i delar om området för upphandlingen är så litet att det som sådant lämpar sig till exempel för ett mikroföretag med mindre än 10 anställda eller om en uppdelning avsevärt försämrar upphandlingens kostnadseffektivitet. En uppdelning orsakar administrativa kostnader och för den upphandlande enheten kan den minska volymfördelarna, men en liten kostnadsökning är inte en grund för att avvika från skyldigheten att konkurrensutsätta i delar. Den helhet som konkurrensutsätts kan delas upp i olika områden till exempel så att några delområden också kan skötas av företag som endast äger en eller några

få bilar. Alla företag kan lämna anbud på alla områden, men det kan anges i konkurrensutsättningen att ett företag högst kan vinna ett visst antal områden. Det högsta antalet bör fastställas utifrån en bedömning i det aktuella fallet med beaktande av regionala förhållanden, såsom befolkningstäthet, befolkningstal, avfallsmängder och transportavstånd. Det ska vara möjligt att avvika från den angivna begränsningen av antalet områden, om det inte inkommer tillräckligt många anbud eller de inte är i överensstämmelse med anbudsbegäran.

Det är särskilt relevant för Åland som består av en begränsad avfallsmarknad till följd av vår geografiska situation som ett ösamhälle med relativt få kunder. Detta i, kombination med att avfallshanteringsmarknaden är förknippad med höga inträdeskostnader, gör att upphandlingar som ger rätten åt en enda marknadsaktör att hantera en majoritet av avfallshanteringstjänsterna på Åland riskerar att på sikt skapa en monopolställning på avfallshanteringsmarknaden. Därav är det av stor vikt att bestämmelserna i 36 § beaktas noggrant vid upphandling av avfallshanteringstjänster. En lägre totalkostnad för avfallshanteringstjänster med en aktör kan vara lockande på kort sikt men ur ett längre perspektiv leder en god konkurrensnivå på avfallshanteringsmarknaden till lägre kontinuerliga kostnader för avfallshanteringstjänster.

Enligt 79 § i rikets avfallslag ska avfallsavgiften motsvara den service-nivå som kommunen tillhandahåller och i den utsträckning det är möjligt uppmuntra till minskning av avfallets mängd och skadlighet och till avfallshandling som följer prioriteringsordningen.

1.2.2 Separat insamling

Genom ändringen av rikets avfallslag infördes i 15 § nya generella krav på separering av olika avfall, dvs. avfall vars typ och beskaffenhet skiljer sig åt ska samlas in separat från annat avfall och får inte blandas med avfall eller material av annan typ och beskaffenhet. Undantag från kravet får göras om kriterier från avfallsdirektivet uppfylls. Separat insamling ska i princip ordnas för bioavfall och för glas-, metall-, fiber- och plastavfall. Hur insamlingen ska ske, exempelvis vid mottagningsstationer eller fastighetsvis, beslutas genom förordning. Kommunen får enligt 91 § i rikets avfallslag i kommunala avfallshanteringsföreskrifter besluta om mera omfattande insamling och även minde insamling än förordningskraven.

Uttryckliga bestämmer om att bioavfall får komposteras av fastighetsägaren om behandlingen har godkänts i de kommunala avfallshanteringsföreskrifterna infördes i 41 a § i rikets avfallslag.

1.2.3 Avtal om producentansvaret för förpackningar

Enligt 49 a § i rikets avfallslag ska kommunerna och producentsammanslutningen för förpackningsproducenter genom ett avtal som omfattar minst två tredjedelar av Finlands invånare gemensamt komma överens om hur den separata insamlingen av det förpackningsavfall som uppkommer i sådan verksamhet som avses i 32 § 1 mom. ordnas. Om ett avtal inte uppstår kan miljöministeriet medla enligt 49 c § i rikets avfallslag. Om avtal inte nås inom sex månader ska producentsammanslutningen ordna den separata insamlingen av förpackningsavfall från bostadsfastigheter på det sätt som föreskrivs i 15 och 49 §§. En enskild kommun som inte ansluter sig till ett avtal som avses i 49 a § har inte rätt till den ersättning som producentsammanslutningen för förpackningsproducenter betalar. Kommunen ska i detta fall dock ordna separat insamling av förpackningsavfall i enlighet med 15 § och överlämna avfallet till avfallshandling som ordnas av producentsammanslutningen för förpackningsproducenter.

Ersättningen till kommunerna från förpackningsproducenterna enligt avtalet ska enligt 49 b § i rikets avfallslag vara minst 80 procent av de totala kostnaderna för hanteringen av förpackningsavfall, vilket innefattar

1) den separata insamling av förpackningsavfall från bostadsfastigheter som kommunerna ordnar i enlighet med 15 § eller en förordning som utfärdats med stöd av den paragrafen eller i enlighet med en kommunal avfallshanteringsföreskrift som är mindre omfattande än vad som föreskrivs genom förordning och som utfärdats med stöd av 91 § 3 mom.; kostnadseffektiva insamlingstjänster ska vara utgångspunkt för fastställandet av kostnaderna,

2) områdesvis mottagning av förpackningsavfall som ordnas av producenterna i enlighet med 49 § 1 mom. eller en förordning som utfärdats med stöd av det momentet,

3) vidarebefordran och behandling av annat förpackningsavfall som avses i 1 och 2 punkten och som överlämnats till avfallshantering som en förpackningsproducent ordnar,

4) information och rådgivning enligt 51 § i fråga om kasserade förpackningar och avfallshanteringen av dem samt lämnande av bokföringsuppgifter enligt 54 §.

Producentens eller producentersammanslutningens ansvar stäcker sig till de produkter som producenten släppt ut på marknaden och en sådan andel av andra motsvarande produkter som kan anses vara skälig med hänsyn till producentens marknadsandel. Utanför det ligger därför större avfallsmängder från tax-free-försäljning och privatimport.

1.3 Förordningsbestämmelser om avfall

Utöver ändringarna i rikets avfallslag behövdes också kompletterande bestämmelser på förordningsnivå för att genomföra direktivet om ändring av avfallsdirektivet. Då ändringsbehovet berörde många paragrafer utfärdades en ny förordning, landskapsförordningen (2022:22) om avfall, som trädde i kraft den 1 april 2022. Landskapsregeringen avser att komplettera förordningen med vissa bestämmelser i samband med att lagförslaget träder i kraft. För genomförandet av direktivet om minskning av vissa plastprodukters inverkan på miljön har kompletterande bestämmelser antagit i landskapsförordningen (2018:92) om producentansvar.

2. Överväganden och förslag

De ändringar i rikets avfallslag som genomför de nya EU-bestämmelserna är krav även på Åland. Det finns behov av att göra vissa avvikelser från rikets avfallslags bestämmelser.

De övergripande målen för återanvändning och återvinning är de centrala kraven för att avfallshanteringen. Landskapsregeringen föreslår därför en lagstiftning som ger kommunerna möjlighet att utforma sin avfallshantering som de ser mest lämpat i sin kommun för att nå målet för förberedelse för återanvändning och materialåtervinning som för 2025 är 55 %, 2030 är 60 % och 2035 är 65 %. Kommunerna ska årligen lämna in en avfallsrapport om insamlat avfall och vart femte år lämna en redogörelse för uppfyllandet av målen till landskapsregeringen.

Kravet på kommunerna att besluta om kommunala avfallsplaner föreslås ändras så att en sådan endast krävs då kommunen inte når målsättningen för förberedelse för återanvändning och materialåtervinning på 55 procent 2025, 60 procent 2030 och 65 procent 2035.

Det är nödvändigt att samla in avfallet så sorterat som möjligt för att den cirkulära ekonomin ska gynnas och avfallssystemet ska bli kostnadseffektivt. Avfallsfraktionerna har högre värde ju renare och mera välsorterade dessa är och därför blir avfallssystemet kostnadseffektivare vid god sortering.

Ett fungerande producentansvar, särskilt för förpackningsavfallet, är en viktig del för den cirkulära ekonomin. I första hand ligger ansvaret för det på företagen med producentansvar. För att uppfylla lagstiftningen som grundas på EU-bestämmelser måste företagens kostnadsansvar mot kommunerna ökas till 80 procent av avfallshanteringskostnaderna. Den allmänna styrningen, uppföljningen och utvecklingen av avfallshanteringen samt tillsynsansvaret för producentansvaret ligger på landskapsregeringen. Landskapsregeringen har en dialog om utvecklingsbehovet av producentansvaret för förpackningar med den nuvarande producentsammanslutningen och företagsföreträdare. Landskapsregeringen föreslår att bestämmelserna om förpackningsproducenternas ansvar för insamling till viss del anpassas. Utgångspunkten är att alla kommuner ska ingå avtal med samma producentsammanslutning för förpackningsproducenter.

Bokföringsskyldigheten av avfall för verksamhetsutövare föreslås kunna lättas genom förordning.

3. Lagstiftningsbehörighet

Lagförslaget berör landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, kommunernas förvaltning, natur- och miljövård och näringsverksamhet. Nämda rättsområden hänförs enligt 18 § 1, 4, 10 och 22 punkterna i självstyrelselagen till landskapets lagstiftningsbehörighet.

4. Förslagets konsekvenser

De största konsekvenserna följer av att rikets avfallslag ändrats. Ändringen i avfallsblankettlagen om avfallstransporter bedöms medföra vissa lättnader för kommunerna då förslaget delvis är en anpassning till de avfallshanteringsystem som förekommer i kommunerna idag. Att kommunerna får ökad flexibilitet i val av insamlingssystem bedöms ha positiva konsekvenser då det ökar det lokala självbestämmandet och invånarnas möjlighet att utforma sin närservice. Eftersom kommunerna har ett stort utrymme att utforma avfallshanteringsystemet blir de direkta konsekvenserna beroende av kommunernas beslut.

Det är svårt att uppskatta hur stora kommunernas kostnader för insamling och behandling av förpackningsproducenternas avfall är, men enligt information från Proans kan det röra sig om 500.000 euro per år. År 2021 betalade Proans 145.000 euro till kommunerna enligt avtal mellan Proans och kommunerna.

Förslaget bedöms inte ha konsekvenser för jämställheten mellan könen eller för barn.

5. Ärendets beredning

Ärendet har beretts som ett tjänstemannauppdrag vid lagberedningen i samarbete med miljöbyrån vid landskapsregeringen. Ärendet har skickats på två remisser under tiden den 2 juli – 10 september 2021 och 17 augusti – 20 oktober 2022 till Brändö kommun, Eckerö kommun, Finströms kommun, Föglö kommun, Geta kommun, Hammarlands kommun, Jomala kommun, Kumlinge kommun, Kökars kommun, Lemlands kommun, Lumparlands kommun, Mariehamns stad, Saltviks kommun, Sottunga kommun, Sunds kommun, Vårdö kommun, Kommunalförbundet för Ålands miljöservice, Ålands kommunförbund, Ålands näringsliv, Ålands natur och miljö, Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet och social- och miljöavdelningen vid landskapsregeringen. De andra remissen skickades även till Företagarna på Åland, Miro transport Ab, Transmar Ab, Kuhlman's Åkeri, Emmaus Åland och Ålands statistik- och utredningsbyrå. Tretton remissvar lämnades på det första remissförslaget och arton på det andra.

Efter behandling av remissvaren och fortsatt utredningsarbete har förslaget anpassats.

Detaljmotivering

Landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning av rikets avfallslag

2 § *Myndigheter*. För att följa upp att kraven på kommunerna om organiseringen av avfallshanteringen följs ges landskapsregeringen tillsynsbefogenheter i paragrafens 5 mom.

3 § *Avvikelser från tillämpningen av rikets avfallslag*. Till paragrafen fogas ett nytt 3 mom. som anges att 88 § i rikets avfallslag om regional samarbetsgrupp inte ska tillämpas på Åland. Om myndighetsordningen enligt 2 § i avfallsblankettlagen skulle följas skulle det vara ÅMHHM som tillsatte samarbetsgruppen. Landskapsregeringen anser inte att det skulle vara motiverat att ÅMHHM skulle göra det. Det här förslaget ansluter till gällande bestämmelser i 5 § där bestämmelserna om regionala avfallsplaner inte ska tillämpas på Åland.

3b § *Avvikelser för avfallstransport*. Kommunen beslutar hur avfallsinsamlingen i kommunen ska vara organiserad och enligt 1 mom. kan kommunen, med avvikelse från 35 § i rikets avfallslag, välja att ordna avfallsinsamlingen på annat sätt än genom fastighetsvis avfallstransport. Med fastighetsvis avfallstransport avses att transporten av avfall ordnas från en mottagningsplats som fastighetsinnehavaren ordnat. Idag samlas avfallet i vissa kommuner huvudsakligen in vid återvinningsstationer som kommunen ordnar.

För de fastigheter som kommen beslutat att avfallsinsamlingen ska göras genom fastighetsvis avfallstransport får fastighetsinnehavaren enligt 2 mom. avtala med annan avfallstransportör än den som kommunen ordnar. Detta gäller även för slamtransport. Den här möjligheten kan försvåra kommunens upphandling av avfallstransport, då antalet fastigheter som kommunen ordnar avfallstransporten för kan variera över tiden, men det bedöms att uppvägas av fastighetsägarens frihet att själv få välja avfallstransportör. Fastighetsägaren kan endast anlita en avfallstransportör som uppfyller kraven i 29 § i rikets avfallslag dvs. ingår i Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighets register över avfallstransportörer som föregåtts av en miljögranskning eller har miljötillstånd. Helhetsansvaret för avfallshanteringen ligger fortsatt på kommunen och avfallstransportörer ska enligt 39 § i rikets avfallslag minst en gång i kvartalet meddela kommunen från vilka fastigheter avfall har hämtats och om antalet sopkärlstömningar per fastighet och avfallstyp. Transportören ska dessutom årligen ge in ett enligt avfallstyp specificerat sammandrag i redigerbar elektronisk form över mängden avfall som samlats in på fastigheterna och över leveransplatserna.

Kommunen ska enligt 3 mom. besluta om den fastighetsvisa avfallstransporten ska ordnas av kommunen eller så att fastighetsinnehavaren avtalar med en avfallstransportör om transporten. Enligt 37 § i rikets avfallslag får det endast göras för fastighetsvis transport av blandat avfall. Kommunen kan välja olika system för olika delar kommunen.

En avfallsinnehavare får enligt 4 mom. själv bestämma om den har egen kompostering på fastigheten eller på en grannfastighet eller någon annan fastighet i närheten utan att det godkänts i kommunens avfallshanteringsföreskrifter. Det är en avvikelse från 41 § 1 mom. i rikets avfallslag där det krävs godkännande i de kommunala avfallshanteringsföreskrifterna för detta. Det är viktigt att komposteringen sker på ett sätt som inte innebär risker för

miljön eller hälsan. Närmare bestämmelser om kompostering får enligt 41 § 3 mom. i rikets avfallslag och 8 § i avfallsblankettlagen utfärdas genom förordning. Sådana bestämmelser finns i 10 § i landskapsförordningen (2022:22) om avfall. Landskapsregeringen anser att det är viktigt att avfallsinnehavarna får välja hur de vill behandla sitt bioavfall och bedömer att förordningsbestämmelserna innebär att det inte ska finnas risker för hälsoproblem såsom skadedjur i någon del av Åland.

Den kommunala avfallsavgiften regleras i 9 kap. i rikets avfallslag. Enligt 78 § ska avfallsavgiften motsvara den servicenivå som kommunen tillhandahåller och i den utsträckning det är möjligt uppmuntra till minskning av avfallets mängd och skadlighet och till avfallshantering som följer prioriteringsordningen. I 79 § anges grunderna för avgiften. Då 3b § innehåller vissa avvikelser är det enligt 5 mom. motiverat att ange att avgiften ska anpassas till avvikelserna i 1 och 4 mom. Det som särskilt kan vara aktuellt är att anpassa avfallstaxan enligt 79 § 3 mom. i rikets avfallslag då avfallsinnehavaren komposterar sitt bioavfall.

3c § *Kommunens organisering av avfallshanteringen.* Kommunerna ska enligt 1 mom. utforma sin avfallshantering för att uppnå målen för förberedelse för återanvändning och materialåtervinning av kommunalt avfall som beslutas i landskapsförordning. Målen finns för närvarande i 13 § i landskapsförordningen om avfall och är de samma som EU-kraven, dvs 1) 55 viktprocent senast från den 1 januari 2025, 2) 60 viktprocent senast från den 1 januari 2030 och 3) 65 viktprocent senast från den 1 januari 2035.

Kommunerna ska enligt 2 mom. årligen sammanställa en rapport om det insamlade kommunala avfallet i kommunen. Rapporten ska lämnas till landskapsregeringen senast den 31 mars följande år. Vart femte år med början för 2025 ska kommunerna göra en redogörelse för uppfyllande av målen enligt 1 mom. Den ska lämnas till landskapsregeringen tillsammans med den årliga rapporten. Dessa rapporter och redogörelser är viktiga för landskapsregeringens arbete med uppföljningen av återanvändnings- och återvinningsprocenten för hela Åland och samspelar med uppgifter enligt bokföringsparagraferna.

Om målen inte uppnås ska kommunen enligt 3 mom. besluta om en kommunal avfallsplan för organiserandet och utvecklandet av avfallshanteringsverksamheten i kommunen så att målsättningarna kan uppnås. Samarbete med andra kommuner ska också övervägas.

I 4 mom. anges att landskapsregeringen i landskapsförordning kan utfärda närmare bestämmelser om vad rapporten och redogörelsen enligt 2 mom. ska innehålla. Avsikten är att kommunerna i så stor utsträckning som möjligt ska kunna använda sådana uppgifter som annars tagits fram för avfallshanteringen och utvecklingen av den i kommunen. Landskapsregeringen kan i landskapsförordning utfärda närmare bestämmelser om vad de kommunala avfallsplanerna ska innehålla.

4 § *Producentansvar.* Bestämmelserna om avtalet om samarbete mellan kommuner och producentsammanslutningen för förpackningsproducenter vid separat insamling av förpackningsavfall behöver anpassas till åländska förhållanden. Paragrafens 2 mom. innehåller därför en bestämmelse om att avtalet, enligt 49 a § i rikets avfallslag, mellan kommunerna och producent-sammanslutningen för förpackningsproducenter ska även omfatta kommunernas insamling enligt 3b § 1 mom. Avtalet ska i första hand omfatta hela Åland. Om avtalet inte omfattar alla åländska kommuner ska medling enligt 49 c § i rikets avfallslag ske. Om det efter medling av landskapsregeringen inte nås enlighet med alla kommuner ska minst två tredjedelar av Ålands befolkning omfattas av avtalet. Följden för en kommun som inte är ansluten till

avtalet är att den får stå för hela kostnaderna för insamlingen av förpackningsavfallet.

Paragrafens 3 mom. innehåller möjligheten att tillämpa 49 a – 49 d §§ i rikets avfallslag fullt ut om de åländska producenterna av förpackningar ingår i rikets producentsammanslutning och de åländska kommunerna ingår i avtalet enligt 49 a § i rikets avfallslag.

5 § *Kommunal avfallsplan*. Paragrafen upphävs då bestämmelserna om kommunala avfallsplaner flyttas till 3c § och rikets avfallslag inte längre innehåller krav på utarbetande av regionala avfallsplaner, vilket paragrafen innehåller ett undantag från.

6 § *Miljögranskning*. I rikets avfallslag hänvisas i 91 § 2 mom. till miljötillståndspliktig eller registreringspliktig avfallsbehandling som avses i rikets miljöskyddslag. Den åländska miljöskyddslagen innehåller inte några bestämmelser om registreringspliktig verksamhet utan det är istället miljögranskning som är motsvarigheten. Även för sådan verksamhet inom livsmedelsindustrin som enligt rikets miljöskyddslag är anmälningspliktig ska det på Åland vara miljögranskning som avses.

7a och 7b §§ *Avvikelse om bokföring av livsmedelsföretagare och Avvikelse om uppgifter i bokföring*. Rikets avfallslag innehåller omfattande krav på verksamhetsutövare att bokföra sin avfallshantering. Bestämmelserna finns för att få underlag för rapportering till kommissionen men också av nationella behov. Även på Åland finns behov av uppgifter från verksamhetsutövare för att följa upp avfallshanteringen. Däremot används inte samma system för tillsyn och andra rapporteringssystem som i riket. Ålands litenhet ger även andra möjligheter att samla in uppgifter på annat sätt. En utredning pågår vid landskapsregeringen om hur insamlingen kan samordnas med riksmyndigheterna och vilka uppgifter som behöver lämnas av verksamhetsutövare. Därför intas i paragraferna bestämmelser om att verksamhetsutövares bokföring ska göras i den omfattning som behövs för att en helhetsuppfattning om avfallsmängderna ska kunna skapas. Närmare bestämmelser får utfärdas i landskapsförordning. Särskilt bokföringsskyldigheten enligt 118 a § i rikets avfallslag för verksamhetsutövare i livsmedelsbranschen avser landskapsregeringen att begränsa och söka alternativa sätt att få fram uppgifter om, exempelvis för matsvinn.

Ikraftträdande. Lagen föreslås träda i kraft så snart som möjligt. I enlighet med 20 § 2 mom. i självstyrelselagen föreslås därför att datumet för ikraftträdande lämnas öppet för landskapsregeringen att fatta beslut om.

För de kommuner som har ett pågående avtal om avfallstransport behövs en övergångstid för rätten för fastighetsinnehavare enligt 3b § 2 mom. att avtala med annan avfallstransportör så länge som avtalet gäller.

Lagtext

Landskapsregeringen föreslår att följande lag antas.

L A N D S K A P S L A G **om ändring av landskapslagen om tillämpning av rikets** **avfallslag**

I enlighet med lagtingets beslut

upphävs 5 § landskapslagen (2018:83) om tillämpning av rikets avfallslag,

ändras 2 § 5 mom. samt

fogas till 3 § ett nytt 3 mom., till lagen nya 3b – 3c §§, 4 § nya 2-3 mom., 6 § ett nytt 3 mom. och till lagen nya 7a-7b §§, av dessa lagrum 6 § sådan den lyder i landskapslagen 2020/28, som följer:

2 §

Myndigheter

Landskapsregeringen har de tillsynsbefogenheter som Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland har enligt rikets avfallslag. Landskapsregeringen är tillsynsmyndighet över 3c §.

3 §

Avvikelser från tillämpningen av rikets avfallslag

Med avvikelse från rikets avfallslag ska inte bestämmelserna om regional samarbetsgrupp i 88 § i rikets avfallslag tillämpas.

3b §

Avvikelser för avfallstransport

Kommunen får avvika från kravet på fastighetsvis avfallstransport enligt 35 § 1 mom. i rikets avfallslag även i andra fall än de som nämns i den paragrafens 4 mom.

Fastighetsinnehavaren får med avvikelse från bestämmelsen om kommunalt anordnad fastighetsvis avfallstransport i 36 § 1 och 2 mom. i rikets avfallslag avtala med annan avfallstransportör än som kommunen ordnar.

Kommunen får med avvikelse från 37 § i rikets avfallslag besluta att fastighetsvis avfallstransport ordnas i kommunen eller en del av kommunen så att fastighetsinnehavaren avtalar om den med en avfallstransportör även för annat än blandat avfall.

Avfallsinnehavaren får med avvikelse från 41 a § 1 mom. i rikets avfallslag kompostera sitt bioavfall på fastigheten eller i närheten av fastigheten även om det inte har godkänts i kommunala avfallshanteringsföreskrifter om det sker på ett säkert sätt för miljö och hälsa.

Den kommunala avfallsavgiften, särskilt avfallstaxan, ska vara anpassad till de avvikelser som kommunen tillämpar vad avser 1 och 4 mom.

3c §

Kommunens organisering av avfallshanteringen

Kommunen ska utforma sin avfallshantering för att uppnå målen för förberedelse för återanvändning och materialåtervinning av kommunalt avfall som närmare finns reglerat i landskapsförordning.

Kommunen ska årligen sammanställa en rapport om det insamlade kommunala avfallet i kommunen och lämna den till landskapsregeringen senast den 31 mars följande år. Kommunerna ska vart femte år med början för år

2025 tillsammans med den årliga rapporten lämna en redogörelse för uppfyllandet av målet enligt 1 mom.

Om redogörelsen enligt 2 mom. visar att målet enligt 1 mom. inte uppfylls ska kommunen besluta om en kommunal avfallsplan för organiserandet och utvecklandet av avfallshanteringen i kommunen. Kommunen ska även överväga samarbete med andra kommuner.

Landskapsregeringen kan i landskapsförordning utfärda närmare bestämmelser om vad rapporten och redogörelsen enligt 2 mom. och den kommunala avfallsplanen enligt mom. 3 ska innehålla.

4 §

Producentansvar

Avtalet mellan kommunerna och producentsammanslutningen för förpackningsproducenter enligt 49 a § i rikets avfallslag ska även omfatta kommunernas insamling enligt 3b § 1 mom. Avtalet ska i första hand omfatta hela Åland. Om det efter medling av landskapsregeringen enligt 49 c § i rikets avfallslag inte nås enighet med alla kommuner ska minst två tredjedelar av Ålands befolkning omfattas.

Om de åländska producenterna av förpackningar ingår i rikets producentsammanslutning och de åländska kommunerna ingår i avtalet enligt 49 a § i rikets avfallslag tillämpas inte 2 mom.

6 §

Miljögranskning

Med registreringspliktig avfallshandling och verksamhet som enligt rikets miljöskyddslag är anmälningspliktig avses på Åland motsvarande verksamheter som är miljögranskningspliktiga.

7a §

Avvikelse om bokföring av livsmedelsföretagare

Med avvikelse från 118 a § i rikets avfallslag ska en livsmedelsföretagare som avses i 5 § 1 mom. 1 punkten i livsmedelslagen (FFS 297/2021), nedan kallad *rikets livsmedelslag* föra bok över mängden och hanteringen av avfall i den omfattning som behövs för att en helhetsuppfattning om avfallsmängderna ska kunna skapas. Bokföringen ska i den mån det är möjligt inbegripa en uppskattning av den totala mängden ätbara livsmedel som kasserats som avfall. Skyldigheten gäller dock inte sådana aktörer som avses i 10 § 2 mom. i rikets livsmedelslag och som står utanför den systematiska livsmedelstillsynen, aktörer inom primärproduktionen och allmännyttiga samfund. Bokföringsuppgifterna ska bevaras i pappersform eller elektronisk form i sex år.

Närmare bestämmelser om bokföringen och de uppgifter som ska ingå i den får utfärdas genom landskapsförordning. För ett behörigt fullgörande av tillsynen över verksamheten får bestämmelser om lämnandet av bokföringsuppgifter till tillsynsmyndigheten eller det datasystem den förvaltar samt, om en bevaringstid på sex år är uppenbart onödig, om en kortare bevaringstid för bokföringsuppgifter än den som föreskrivs i 1 mom. utfärdas genom landskapsförordning.

7b §

Avvikelse om uppgifter i bokföring

Med avvikelse från 119 § i rikets avfallslag ska den bokföring som avses i 118 § 1 mom. i rikets avfallslag göras i den omfattning som behövs för att en helhetsuppfattning om avfallsmängderna ska kunna skapas. Den kan i överensstämmelse med verksamhetens karaktär inbegripa uppgifter om typ, beskaffenhet, mängd, ursprung och leveransplats i fråga om det avfall som

uppkommit, insamlats, transporterats, förmedlats eller behandlats och om avfallstransporten och avfallsbehandlingen. Bokföringen kan också inbegripa uppgifter om mängden av avfall som uppkommit i verksamhet som avses i 118 § 1 mom. 1 punkten i förhållande till verksamhetens omfattning uttryckt som omsättning, antalet arbetstagare eller på något motsvarande sätt (specifik avfallsmängd). Bokföringen över verksamhet som avses i 118 § 1 mom. 3 punkten kan innehålla uppgifter om mängd och användningsändamål för de produkter och material som uppkommer vid förberedelse av avfall för återanvändning, materialåtervinning eller annan återvinning, specificerade enligt produkt- och materialgrupp.

Närmare bestämmelser om de uppgifter som ska ingå i bokföringen, angivna enligt verksamhet, avfallslag eller produkt- eller materialgrupp, och om beräkning av den specifika avfallsmängden får utfärdas genom landskapsförordning. För ett behörigt fullgörande av tillsynen över verksamheten får bestämmelser om lämnandet av bokföringsuppgifter till tillsynsmyndigheten eller till det datasystem den förvaltar utfärdas genom landskapsförordning.

Bokföringsuppgifterna ska bevaras i pappersform eller elektronisk form i sex år. Bestämmelser om en tidsfrist som är kortare än sex år i sådana fall där en sexårig bevaringstid är uppenbart onödig med avseende på tillsynen över verksamheten får utfärdas genom landskapsförordning.

Denna lag träder i kraft

Om kommunen har ett pågående avtal med en avfallstransportör om hämtning av fastighetsvis avfallstransport när denna lag träder i kraft tillämpas fastighetsinnehavares rätt enligt 3b § 2 mom. att avtala med en annan avfallstransportör från det att kommunens avtal går ut.

Mariehamn den

L a n t r å d

Föredragande minister

Utkast till förordning

LANDSKAPSFÖRORDNING om ändring av landskapsförordningen om avfall

Med stöd av 3c § landskapslagen (2018:83) om tillämpning av rikets avfallslag **fogas** en ny 11a § till landskapsförordningen (2022:22) om avfall som följer:

11a §

Innehållet i kommunal avfallsplan

Den kommunala avfallsplanen ska innehålla minst följande uppgifter:

- 1) En beskrivning av de förhållande i kommunen som påverkar avfallens mängd och sammansättning.
- 2) Uppgifter om vilka insamlingssystem som finns samt en redogörelse för vilka typer och mängder av avfall som insamlas.
- 3) Vilka anläggningar och verksamheter som ordnar återanvändning av produkter.
- 4) Beskrivning av nedlagda deponier och åtgärder för efterbehandling.
- 5) Åtgärder för att förebygga och minska nedskräpning.
- 6) Mål för att öka återanvändning, materialåtervinning samt annan avfallsbehandling.
- 7) Mål för insamling och behandling av avfall.
- 8) Mål för hur avfallens mängd och farlighet kan minskas.
- 9) Beskrivning av de åtgärder som planeras för att nå målen samt hur mål och åtgärder ska följas upp.

Kommunen ska till landskapsregeringen för kännedom lämna den kommunala avfallsplanen, med de uppgifter som behövs för att utarbeta avfallsplanen för Åland. Kommunen ska utvärdera och vid behov uppdatera den kommunala avfallsplanen minst vart sjätte år.

Parallelltexter

- Parallelltexter till landskapsregeringens lagförslag nr xx/2020-2021